

***Анна Ярославна –
від української княжни
до королеви Франції***

Управління культури,
туризму та охорони культурної спадщини
Оболонської районної в місті Києві державної адміністрації

ЦБС Оболонського району м. Києва

ЦПРБ ім. О.С. Пушкіна

***Анна Ярославна -
від української княжни
до королеви Франції***

Бібліографічна довідка

Київ 2018

Анна Ярославна - від української княжни до королеви Франції : бібліографічна довідка / уклад. Т.В. Малиш. – К. : ЦПРБ ім. О.С. Пушкіна ЦБС Оболонського р-ну м. Києва, 2018. - 15 с.

Анна Ярославна – вродлива, тендітна та доволі розумна жінка, яка спромоглася здійснити культурний переворот у Франції. Саме вона навчила французький двір читати і писати, подарувала їм лазню та привчила їх користуватися виделкою під час трапези. Анна будувала церкви, листувалась із самим Папою Римським, її обожнювали піддані колись чужої для неї країни та називали рудою Агнесою.

До вашої уваги представлене видання, яке розповість про доньку великого князя київського Ярослава Мудрого, другу дружину французького короля Генріха I – Анну Ярославну – королеву Франції.

Публікацію підготовлено у відділі інформаційно-аналітичної та маркетингової роботи ЦБС Оболонського району м. Києва.

Видання розраховане на широке коло читачів.

Укладач Т.В. Малиш

Комп'ютерна верстка Т.В. Малиш

Відповідальна за випуск О.М. Львович

© Укладач Тамара Малиш, 2018

© ЦПРБ ім. О.С. Пушкіна, 2018

Зміст

Київська княжна

5

Королева Франції

7

Анна Ярославна у мистецтві

9

Вшанування пам'яті

11

Список рекомендованої літератури

13

Список Інтернет-джерел

14

Київська княжна

Вона була княжною, батько обоженював її і, здавалося, на неї чекало казкове життя, але казка закінчилась коли їй виповнилось 20 років. Старша сестра вийшла заміж за короля Норвегії, молодша стала королевою Угорщини, а на неї чекав зовсім не казковий шлюб із старим чоловіком у дикій відсталій країні. Такою в 11 столітті була Франція і саме Анна повинна була зробити цю державу великою.

На початку 11 століття Франція, Італія, Німеччина, Британія вели нескінченні війни за укріплення королівської влади. Спалахували бунти опозиційних феодалів та селян, послабилася влада і великої Візантії, лише на сході Європи існувала велика об'єднана держава, у якій панував мир і де всі любили правителя – це була Київська Русь, якою правив князь Ярослав Мудрий.

Донька великого київського князя Ярослава Володимировича Анна народилася в 1024 або в 1028 році, за іншими даними – в 1032 році. Точну дату народження Анни досі не встановлено. Дитячі роки дівчини пройшли в Києві поблизу Софійського собору і храму Святої Богородиці, де розташовувався княжий двір. Київ тоді жив активним громадським і просвітницьким життям. Відкривалися школи, засновувалися бібліотеки, переписування і переклад книжок були важливою державною справою. При дворі князя відбувалися вечори, на яких виступали поети, музиканти, скоморохи. Юна княжна, одна із трьох доньок Ярослава Мудрого, зростала в культурній атмосфері держави, що на той час вважалася однією з наймогутніших і найрозвиненіших у світі. Приватні вчителі навчали князівну грамоті, історії, іноземним мовам, співам, малюванню та правилам етикету.

За 1000 миль від Києва на троні сидів 50-річний чоловік, король Франції Генріх I. Його владу намагалися скинути розлючені феодалі і серед них перший претендент на трон граф Рауль Де Валуа, якого у країні за жорстокий норов прозвали «дияволом». Причина повстання проста – у короля немає дружини та дітей, а отже нема кому передати владу після його смерті. Тому Генріху I терміново необхідно було одружитися та стати батьком хлопчика, престолонаслідника. Але проблема полягала в тому, що одружитися він міг лише з принцесою, а всі королівські родини у Європі того часу були буквально переплетені спільними шлюбами. І усі принцеси сусідніх держав фактично являлися двоюрідними сестрами та тітками Генріха. Є лише одна надія – донька великого, мудрого князя Ярослава з Києва. Генріх I розумів, що завдяки шлюбу з русинкою, він уникне гріха перед церквою, отримає здорового нащадка та заручиться підтримкою могутньої Київської Русі.

Проте сталося те, чого французький король не очікував, посольство короля привезло сумну звістку, Ярослав не схотів віддавати свою улюблену дочку Анну за нього.

Минав час, породичатись з Ярославом мріяли всі королі Європи. Великий князь видав заміж двох своїх дочок, у Києві з батьком залишилася середня донька – Анна Ярославна. Для неї він шукав найкращого із чоловіків та наймогутнішого із королів і такий чоловік знайшовся. Князь розраховував віддати її за цісаря Священної Римської імперії Генріха III, тому з легкістю відмовив французьким послам. Але несподівано італійській цісар відмовився від одруження, а французький король все ще продовжував наполягати на шлюбі. У відчаї він принижується і вдруге знову засилає сватів до Києва. Цього разу Генріх I отримав згоду Великого князя Київського.

Анна Ярославна

Король Франції
Генріх I

Королева Франції

Майбутня королева збиралася в далеку подорож в зовсім незнайому країну, де панували інші традиції та релігія, але вона сподівалася, що на неї чекає тепла зустріч, освічений двір, вродливий та мужній лицар-чоловік. З цією надією княжна пододала 2000 тисячі кілометрів, на це пішло цілих два місяці. Дорогою наречена короля старанно вчила французьку і читала. З собою Анна везла коштовні тканини, килими, безліч цінних книжок з батьківської бібліотеки. Серед них була найцінніша: Слов'янське Євангеліє, яку вона готувала у подарунок своєму нареченому, саме на ній згодом присягатимуть на вірність народу усі французькі королі.

Зустрілися молодята у старовинному містечку Реймс. Похмурий, мовчазний наречений не справив враження на молоду та вродливу Анну. Генріх же, з першого погляду закохався у неї, зістрибнув з коня і поцілував руку дівчині. На весіллі короля та княжни зібралися тисячі підданих, вони хотіли хоча б одним оком поглянути на чужинку, яка невдовзі стане їх королевою, Агнесою Рудою. Церемонія повинна була проходити за традиційним сценарієм, але Анна відмовилася присягати на вірність Франції на латинській Біблії, так як була православною. Генріху був необхідний цей шлюб, тому майбутня королева Франції вінчалась як православна і присягнула на вірність країні на Слов'янському Євангелії, яке в історії відоме під назвою Реймське Євангеліє. Його Анна передала кафедральному собору, в якому відбулося вінчання.

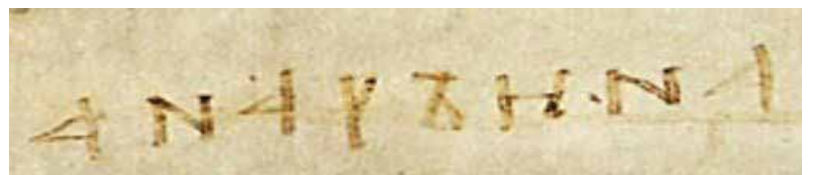
Анна Ярославна приїхала до Парижу у статусі королеви і здригнулася від жаху: похмурі будівлі, потворні церкви та жахливі звичаї, але більш за все її вразив власний чоловік, що не вмів ні писати ні читати. Придворні також не володіли грамотою та письмом. Подив молодій королеві зростав з кожним днем, ще один сюрприз невдовзі чекав на неї: французи не милися, вони боялися води і вважали її джерелом різноманітних хвороб та епідемій. Не було жодних лазень, лише посудини, у яких вони мили руки та обличчя. Перше, що зробила Анна – це подарувала французам лазню і на власному прикладі привчила тримати своє тіло у чистоті. Другим кроком був столовий етикет, вона зуміла призвичаїти французький двір користуватися ножом та виделкою. Далі королева робила все, щоб країна, в якій вона володарювала, процвітала та ставала просвітницької державою. Вона будувала храми, школи та бібліотеки. Минуло небагато часу, як Анна стала співправителькою і її підписи з'являються на багатьох державних документах. Чутки про жінку з «чоловічою силою доблестей» дійшли до самого Папи Римського, Миколи II, вона стала першою середньовічною жінкою, яка листувалася з понтифіком.

Влітку 1053 року Анна Ярославна народила королю сина, Філіпа (майбутній король Франції), а згодом подарувала Генріху ще двох синів, Гуго і Роберта (помер у дитинстві), та доньку Едігну. Невдовзі від серцевого нападу помер король Франції Генріх I. Незадовго до своєї смерті він встиг коронувати свого семирічного сина Філіпа та залишити заповіт, в якому назначив регентом королеву-мати. Вперше на престол мала посісти жінка, це означало, що, фактично, вона тепер правитиме країною доки її син не досягне повноліття. Але Анна Ярославна тимчасово відмовилася від влади, злякавшись державного перевороту. Взявши дітей вона поїхала до міста Санліс і оселилася там у монастирі святого Вінсента, який збудувала за власний кошт. Країною вона керувала на відстані.

Сини зростали, та одного дня їх мати – королева Франції – раптово зникла. Поїхавши на полювання, Анна Ярославна таємно одружилася з ворогом свого покійного чоловіка, графом Раулем Де Валуа. Всупереч забороні церкви вони прожили у його замку десять років, вона допомагала сину Філіпу керувати країною, проте репутація її була зіпсована назавжди. Багато років її засуджували та виправдовували, але минув час і зрештою всі, навіть діти пробачили їй усе: вільну поведінку та не зовсім жіночий спосіб життя, любов до коней, полювання, лицарських боїв та заборонене кохання. Після смерті другого чоловіка Анна Ярославна переїхала до свого сина Філіпа, але дорослий король вже не потребував порад старої матері, колишньої королеви Франції. Повернувшись до свого монастиря, вона ще деякий час там перебувала, а потім зникла вдруге і востаннє. Де доживала віку та де похована Анна Ярославна достеменно невідомо.

Син Анни Ярославни
Філіпп I - король Франції

Автограф Анни Ярославни

Анна Ярославна у мистецтві

Фреска із зображенням дочок Ярослава Мудрого в Софіївському соборі

Шлюб Анни і Генріха
мініатюра, «Хроніки Сен-Дені», XIV ст.

Анна Слов'янська
Якоб де Бі, бл. 1640 р.

Анна Ярославна
невідомий художник, 1884 р.

Від'їзд Анни Ярославни
Петро Клодт, XIX ст.

Вшанування пам'яті

Поштова марка
1998 рік

Монета , аверс
2014 рік

Монета, реверс
2014 рік

Пам'ятник Анні Ярославні в Санлісі (Франція), монастир св. Вікентія
«Анна Київська, королева Франції»
(відкрито у XVII ст.)

Пам'ятник Анні Ярославні в Санлісі (Франція)
«Анна Київська, королева Франції»
(відкрито у 2005 році)

Пам'ятник Анні Ярославні-дитині в Києві
«Анна Ярославна» (відкрито у 2016 році)

Список рекомендованої літератури

1. Анна Ярославна : дочь Ярослава Мудрого, супруга короля Франции Генриха I, регентша при малолетнем сыне-короле Филиппе I // 100 знаменитых женщин Украины. – Харьков : Фолио, 2006. – С. 14-19.
2. Анна Ярославна // Історія України в особах IX-XVIII ст. – Київ : Україна, 1993. - С. 68-73.
3. Грабовський, В. Киянка, королева Франції / В. Грабовський // Урядовий кур'єр. – 2003. – № 84. – С. 19.
4. Делорм, Ф. Анна Київська. Дружина Генріха I / Ф. Делорм. – Київ : Laugus, 2016. – 208с.
5. Луняк, Є. Анна Руська – королева Франції / Є. Луняк. – Київ : Книга, 2012. – 208 с.
6. Луняк, Є. Еволюція образу Анни Ярославни у французькій та вітчизняній історіографіях / Є. Луняк // Київська старовина. – 2011. – № 1. – С. 61-71.
7. Приймак, М. Найчарівніша, найкраща серед жінок Франції : до 980-річчя від дня народження Анни Ярославни / М. Приймак // Столиця. – 2004. – №5. – С. 22.
8. Про введення в обіг пам'ятної монети «Анна Ярославна» // Вісник НБУ. – 2014. – № 7. – С. 30.
9. Семака, Л. Анна Ярославна / Л. Семака // 100 великих українців. – Киев : Орфей, 2002. – С. 35-37.
10. Сулима, М. Прабабця тридцяти французьких королів / М. Сулима // Україна молода. – 2016. – № 146. – С. 12.
11. Таємниці бібліотеки княжни Анни // Українська Родина. – 2017. – № 2. – С. 16.

Список інтернет-джерел

1. Анна Ярославна [Електронний ресурс] // Моя Україна: - Режим доступу: <https://myukraine.org.ua/anna-yaroslavna/>. - Мова: укр.
2. Анна Ярославна – королева Франції [Електронний ресурс] // Аратта: - Режим доступу: http://www.aratta-ukraine.com/sacred_ua.php?id=18. - Мова: укр.
3. В Києві відкрили пам'ятник Анні Ярославні // Styler: - Режим доступу: <https://styler.rbc.ua/ukr/zhizn/kieve-otkryli-pamyatnik-anne-roslavne-1503666380.html>. - Мова: укр.
3. В Києві відкрили пам'ятник Анні Ярославні // Styler: - Режим доступу: <https://styler.rbc.ua/ukr/zhizn/kieve-otkryli-pamyatnik-anne-roslavne-1503666380.html>. - Мова: укр.
4. Власенко, І. Королева Франції – Анна Ярославна / І. Власенко // УаМодна: - Режим доступу: <https://uamodna.com/articles/koroleva-franciyi-anna-yaroslavna/>. - Мова: укр.
5. Волощук, М. Анна Ярославна – київська княжна та королева Франції XI ст. / М. Волощук // LikБез: - Режим доступу: <http://likbez.org.ua/ua/anna-yaroslavna-kievskaya-knyazhna-i-koroleva-frantsii-xi-v.html>. - Мова: укр.
6. Ким була Анна Ярославна [Електронний ресурс] // BBC: - Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-40096832>. - Мова: укр.
7. Королева Франції Анна Ярославна [Електронний ресурс] // We.Org.Ua: - Режим доступу: <https://we.org.ua/legendarni-ukrayintsi/koroleva-frantsiyi-anna-yaroslavna/>. - Мова: укр.
8. Як Анна Ярославна стала однією з найвидатніших жінок Середньовіччя // 24 канал: - Режим доступу: https://24tv.ua/yak_anna_yaroslavna_stala_odniyeyu_z_nayvidatnishih_zhinok_serednovichchya_n639485. - Мова: укр.

Бібліографічна довідка

Анна Ярославна - від української княжни до королеви Франції

Укладач Тамара Володимирівна Малиш

Централізована бібліотечна система
Облонського району м. Києва

Центральна публічна районна бібліотека
ім. О.С. Пушкіна

просп. Оболонський, 16, м. Київ 04210
419-84-11, 410-24-73
<http://ocls.kyivlibs.org.ua/>

